

Meester van der Heijdegroeve, Nieuw-Namen

Zonnepanelen voor een aardkundig monument

In de Meester van der Heijdegroeve komen miljoenen jaren oude afzettingen uit het plioceen aan de oppervlakte, en er zijn archeologische resten uit de bronstijd te vinden. De wanden van de groeve hebben te lijden onder wind, water en vorst en jaarlijks verdwijnt een stukje van het zachte sediment. De provincie Zeeland en Staatsbosbeheer maken een plan om de erosie te stoppen, waarbij zonnepanelen de groeve beschermen.

Sommige mensen komen elk jaar een kijkje nemen, omdat de groeve er door erosie steeds anders uitziet en er steeds nieuwe dingen aan het daglicht komen. | Foto Willem Woznitza, Beeldbank Zeeland

De Meester van der Heijdegroeve in het winterse landschap van Nieuw-Namen. | Foto Berbel Lippe

Oost Zeeuws-Vlaanderen bestaat uit een polderland- schap met kreken en natuurgebieden. In het zuidooste- lijke puntje, op de grens met België, ligt Nieuw-Namen, een dorp van een kleine duizend inwoners gelegen op een heuvel die zo'n zes meter boven de omgeving uit- steekt. Weggestopt tussen een begraafplaats en een bos ligt de Meester van der Heijdegroeve. De geschiedenis van de groeve gaat miljoenen jaren terug. Tijdens het plioceen bestond het landschap hier uit een uitgebreide strandvlakte. Je vindt er fossielen van drie miljoen jaar oud. Ook zijn er resten gevonden van menselijke bewoning uit de steentijd en bronstijd, enkele duizenden jaren geleden. Opvallend is de rode verkleuring van de zandlagen, ontstaan door verroeste ijzerdeeltjes. 'Wie de groeve betreedt, waant zich in mediterrane oorden', zegt archeoloog Nathalie de Visser. Samen met collega Berbel Lippe is zij een van de drijven- de krachten achter de Erfgoed Deal in Zeeland. De Visser: 'Het is echt een magische plek, die we meer willen laten zien en willen behouden voor toekomstige generaties. De Erfgoed Deal bood een uitgelezen kans om dat te koppelen met de energietransitie, een belangrijke opgave waar Zeeland mee bezig is.'

Afgedekt met zeilen

Zeeland moet over tien jaar een groot deel van zijn ener- gie uit wind en zon halen en duurzaam bouwen, om te zorgen voor minder CO₂-uitstoot. Er zijn tal van projec- ten in ontwikkeling om de doelstellingen uit het Klimaat- akkoord en het Zeeuws Energieakkoord te realiseren. Daarbij kiest de provincie liefst voor energieprojecten

die mooi in het landschap passen. Die kans doet zich voor in Nieuw-Namen. Hier gaat het opwekken van duurzame energie straks hand in hand met de bescher- ming van de groeve tegen erosie. De groeve ligt er momenteel onafgedekt bij. Het aard- kundig en archeologisch erfgoed dreigt letterlijk weg te spoelen. 'Om instorting en erosie te voorkomen, werd de groevewand tot nu toe in de winter volledig afgedekt met zeilen', legt De Visser uit. 'Dat biedt op termijn echter te weinig bescherming. Dat is duidelijk zichtbaar aan de wand die afbrokkelt en de beplanting die door wand heen groeit. Het is nu geen aantrekkelijke plek. Daarom zochten we een andere oplossing om dit bijzondere erfgoed te conserveren. We kwamen uit op een overkapping waarin zonnepanelen worden geïntegreerd. Wereldwijd zijn er al enkele mooie voor- beelden van te zien, zoals in China, waar een oude groeve bedekt is met zonnepanelen in de vorm van schubben.'

Profiteren van nieuwe energie

Bescherming van de Groeve valt samen met andere ontwikkelingen in het gebied. De groeve maakt deel uit van Grenspark Groot Saeftinghe, een grensoverschrij- dende gebiedsontwikkeling waarbij de mensen uit de streek (Streekholders genaamd) het voor het zeggen hebben. Natuurontwikkeling, landbouw en de Antwerpse haven gaan hier hand in hand. Er wordt bekeken of zon- nepanelen een nieuw verdienmodel kunnen vormen voor conservering en exploitatie. Niet alleen voor de groeve, maar als impuls voor de hele streek. Binnenkort gaat het participatietraject van start. Als aftrap houdt de provincie

een 'sfeersessie' met de Streekholders: is dit het ontwerp dat we voor ogen hebben?

Het project moet een katalysator zijn voor een omslag in denken. De zonnepanelen kunnen bewoners van Nieuw-Namen hopelijk niet alleen geestelijk verbinden met deze plek, maar hen tevens letterlijk laten profiteren van een nieuwe energiebron.

De groeve is tevens een pareltje in het Geopark Schelde Delta (in oprichting). Dit gebied maakt een goede kans om de status van Unesco Global Geopark te verkrijgen. Onder de vlag van het keurmerk starten er educatieve en wetenschappelijke projecten, waaronder een pilot om de groevewand te beschermen tegen erosie. In de pilot worden verschillende beschermingsmethoden onderzocht. Alle ontwikkelingen in de streek moeten ervoor zorgen dat het verhaal van het landschap, de geologie, de archeologie en de geschiedenis in de groeve tastbaar wordt.

Één plek, meerdere ingrepen

Er zijn nog veel meer kansen op het gebied van energietransitie, zoet water en klimaatadaptatie die beter tot hun recht komen als ze het erfgoed een mooie plek geven in het project. Samen met vele organisaties ontwikkelt de provincie een zogenaamde Koppelkansenkaart voor Zeeland en de grensgebieden, bedoeld om wensen en doelen in ruimtelijke zin met elkaar te combineren. Voor opgaven als de energietransitie, klimaatadaptatie, en de visie voor het landelijk gebied zijn allerlei kaarten gemaakt met plaatsen in Zeeland waar 'iets' moet of kan gebeuren. De provincie probeert deze opgaven – denk aan waterberging, biodiversiteit, energietransitie, beplanting – via de Kaart Cultuurhistorie te combineren met erfgoed en mogelijke andere opgaven: via een gebiedsgerichte aanpak op één plek meerdere ingrepen realiseren. In de Meester van der Heijdegroeve komen oeroud en gloednieuw samen. Gedeputeerde Anita Pijpelink van cultuur is er trots op dat het project onderdeel uitmaakt van de Erfgoed Deal. 'Het is écht een bijzonder project, waarin we archeologisch en aardkundig erfgoed combineren met duurzame energie. Ik hoop dat dit project het begin is van een hele reeks.'

Marieke Kalverboer-Gabriëlse is communicatieadviseur bij de provincie Zeeland.

Het uitkijkpunt van de Meester van der Heijdegroeve. | Foto Beeldbank Zeeland

Hier liepen mammoeten

De Meester van der Heijdegroeve is het resultaat van jarenlang zand afgraven op Den Hoogen Kauter, een bult zand die ruim zes meter boven het omringende platteland uitstak. De waarde van het gebied als archeologisch interessante plek is pas recent ontdekt.

Zo'n 10.000 jaar voor Christus liepen er mammoeten, wolharige neushoorns, beren en hyena's rond in Zeeuws-Vlaanderen. Hun botten werden aangetroffen in het zand. Meester van der Heijden bracht het prehistorische verleden van de Kauter in kaart. Hij vond het belangrijk dat zijn leerlingen het verleden van hun leefomgeving kenden.

De voormalige groevebeheerder Richard Bleijenberg, leidde decennialang klassen in de groeve rond, met name uit Vlaanderen, waar veel aandacht is voor de ontstaansgeschiedenis.

De zandheuvel werd tot in de twintigste eeuw niet alleen gebruikt als zandwinplaats, maar ook als stortplaats voor vuilnis. In 1963 kreeg Staatsbosbeheer het hele terrein in beheer. In 2010 saneerde de provincie Zeeland de stortplaats en werd de groeve opnieuw ingericht. Bij deze sanering kwamen voor het eerst archeologische sporen aan het licht. Nathalie de Visser onderzocht destijds de groeve als opgravend archeoloog.

'We wisten wel van archeologische vondsten: schoolmeester Van der Heijden had in Nieuw-Namen bijvoorbeeld vuurstenen werktuigen aangetroffen uit de middensteentijd. Dat er ook archeologische sporen in de groevewand aanwezig zijn, was echter totaal nieuw. Eerder vonden we alleen fossielen; we dachten dat alle waardevolle resten in het verleden waren weggegraven.'

Na de recente ontdekkingen heeft de gemeente Hulst de groeve opgewaardeerd als waardevolle site. De groeve kan nu verder worden ontwikkeld tot uniek cultureel erfgoed en toeristische trekpleister.

In de wanden van de groeve zijn resten van afzettingen te zien. De rode verkleuring verraadt dat de zandlagen ijzerhoudend zijn. | Foto Willem Woznitza, Beeldbank Zeeland